

Közös jövőnk: ego vagy öko?

dr. Faragó Tibor c. egyetemi tanár (Tibor_Farago@t-online.hu)

Több mint egy évvel a fenntartható fejlődéssel foglalkozó globális program és a nemzetközi klímapolitikai együttműködésről szóló új megállapodás elfogadása után – a kétségekre okot adó jelek ellenére – remélni kell, hogy ezek és a korábban jóváhagyott programok végrehajtása is hatékonyan megtörténik, és ezáltal korlátozhatóak lesznek korunk veszélyes globális folyamatai.*

30 évvel ezelőtt készült el a „Közös jövőnk” c. jelentés, amelynek figyelembevételével az ENSZ-tagállamok határozatban fejezték ki a földi környezettel, természeti erőforrásokkal, társadalmi-gazdasági ügyekkel kapcsolatos veszélyes folyamatok miatti aggodalmukat. Sürgős lépéseket tartottak fontosnak e problémák megoldására az azokat kiváltó, különböző emberi tevékenységekkel összefüggő okok kezelésével úgy, hogy megkezdődjön az átmenet a fenntartható fejlődés elérésére. A jelentés világossá tette, hogy a globalizálódó környezeti hatásokért a társadalmak közösen, bár nagyon eltérő mértékben felelnek és emiatt – saját feladataik elvégzése mellett – együtt kell működniük e kérdésekben. Az akkori norvég miniszterelnök asszony, G. H. Brundtland által vezetett nemzetközi bizottság olyan gyorsuló ütemben kibontakozó ügyeket vett sorra, mint: a mezőgazdasági célú földhasználat; a sivatagosodás; az üvegházhatású gázok kibocsátása által a földi éghajlati rendszerre gyakorolt hatás; az ózonréteg veszélyeztetése; a környezeti savasodás; az erdővel borított területek fogyása. Az ezekből fakadó kockázatok mindenkit érintenek és a jelentés szerint el kell kerülni, hogy a környezet terhelése átlépjen kritikus küszöbértékeket, amelyeket újabban planetáris határoknak nevezünk. (In memoriam Láng István: hadd emlékezzek meg nagy tisztelettel a közelmúltban elhunyt akadémikusról, aki annak idején a fent említett bizottság tagja volt és az elmúlt évtizedekben sokat tett a fenntarthatósággal kapcsolatos elvek, teendők megismertetéséért.)

Válaszok

A nemzetközi közösség számos megállapodást, cselekvési tervet fogadott el az azóta eltelt időszakban, többek között az ózonkárosítást, a savasodást okozó és az üvegházhatású gázok

kibocsátásainak visszafogására, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítására, a veszélyes hulladékok nemzetközi kereskedelmének korlátozására, a vegyi anyagok káros környezeti hatásainak mérséklésére. Akkor a legátfogóbb megközelítést a 21. századra szóló feladatokat meghatározó globális program jelentette, amelyet 1992-ben hagytak jóvá a „Föld Csúcstalálkozón”.

Néhány kivételtől eltekintve azonban a kötelezettségvállalások nem teljesültek, illetve nem bizonyultak elégségesnek a mind kockázatosabb tendenciák ellensúlyozására. Az ezredfordulót követően ezért – a tudományos megfigyelések és elemzések számításba vételével – újabb „ígéretet” születtek. Ezek sorában talán a legismertebbek a 2002. évi globális fenntartható fejlődési végrehajtási terv, a 2005-ben konkretizált, pontosított Millenniumi Fejlesztési Célok, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítását 2010-re kitűző program vagy az éghajlatváltozással foglalkozó Kiotói Jegyzőkönyv, amely 2005-ben lépett hatályba.

Az újabb jelentős fordulatra 2015-ben került sor, amikor elfogadást nyert a „Világunk átalakítása: a fenntartható fejlődés 2030-ig szóló céljai” (Világunk-2030) című, minden eddiginél átfogóbb és konkrétabb program (<http://kki.gov.hu/kulugyi-szemle-2016-2>). Ugyancsak 2015 végén pedig a Párizsi Megállapodás adott új reményt ahhoz, hogy közös erőfeszítéssel kordában lesz tartható a globális éghajlatváltozás és annak sokféle káros hatása (<https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/30268>). E megállapodás alapján pedig megkezdődhetnek a 2020-tól tervezett végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges részletszabályokról való egyeztetések.

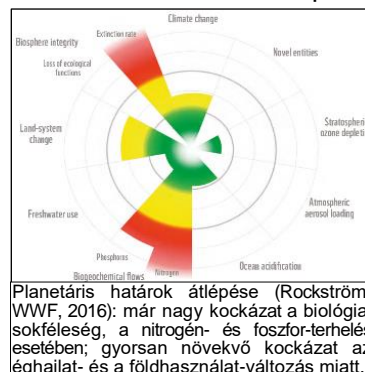
* A nyomtatásban megjelent íráshoz képest ez a változat a szerző által a kéziratban megadott illusztrációkat tartalmazza.

Egyes folyamatok pedig azóta még kritikusabbá váltak és kétséges, hogy azok okainak, hatásainak kezelésére a számos kompromisszum árán elfogadott újabb nemzetközi együttműködési eszközök elégségesek lesznek-e. De most legalább ezek teljes körű és eredményes végrehajtása a feladat mindenki számára nemzetközi és nemzeti szinten. Ez utóbbi pedig feltételezi, hogy sajátosságai, lehetőségei, arányos felelőssége szerint minden ország – az elfogadott nemzetközi dokumentumokkal összhangban – konkrét intézkedési terveket készít és hajt végre.

A nemzetközi dokumentumokban foglaltak teljesítése megkezdődött, illetve folyamatban van. A múlt év egyes fejleményei különösen reménykeltőek voltak: több ország bemutatta intézkedési terveit a Világunk-2030 ENSZ-programmal kapcsolatban, újabb országok csatlakoztak a biológiai sokféleség ügyével

Említést kell tenni olyan jelekről is, amelyek arra utalnak, hogy nem feltétlenül egyöntetű a „közös jövőnkkel”, a társadalmak erősödő kölcsönös függőségével, az említett planetáris határokkal jelzett helyzet megítélése, a teendők kapcsán az arányos felelősség elfogadása és mindezek miatt a nemzetközi együttműködés erősítésének támogatása. Csupán néhány példa. Ezen írás készítésekor az országok döntő többsége még alig tett valamit az említett globális program „adoptálása” érdekében; minden eddigi vállalás, erőfeszítés ellenére a biológiai sokféleség gyors ütemben csökken; a higany-egyez-

Más globális jelentőségű ügyekben más országok is említethetők, amelyek különböző okokból nem, vagy legalábbis eddig nem vettek részt érdemben a vonatkozó nemzetközi együttműködésben. Mindezek háttérében állhat az adott problémák tagadása vagy „csak” súlyosságuk kétségbevonása (esetlegesen „csak” kétkedés, szkepticizmus), amit az érintett döntéshozók részéről elsősorban nemzetgazdasági, politikai megfontolások motiválhatnak. Bármilyen legyen az ok, egyetemes és hatékony nemzetközi együttműködés nélkül a hivatkozott problémák nem oldhatók meg, hiszen sem az azokat kiváltó folyamatok, sem hatásai nem állnak meg az országok határainál. Különösen igaz ez a globális környezetterhelésben jelentős része-

Összefoglalva, több mint egy évvel a fenntartható fejlődéssel foglalkozó globális program és a nemzetközi klímapolitikai együttműködésről szóló új megállapodás elfogadása után – a kétségekre okot adó jelek ellenére – remélni kell, hogy ezek és a korábban jóváhagyott programok végrehajtása is hatékonyan megtörténik, és ezáltal korlátozhatóak lesznek korunk veszélyes globális folyamatai.